

2024-02-06. Yttrande del 1 över förslag till detaljplan för etapp 5, Årstafältet. Årsta 1:1 m.fl. i stadsdelen Östberga, Stockholm. Dp 2018-14952

Inledning

Granskningshandlingen för etapp 5, Årstafältet, redovisar åtta kvarter tänkta för 1128 lägenheter. Detta är lika många lägenheter som i samrådsversionen av planen 2022 rymdes inom 10 kvarter! Samrådsförslaget innehöll 760 lägenheter i kvarteren A-H. Att granskningsförslaget nu innehåller 1 128 bostäder i samma åtta kvarter, betyder en ökning 368 bostäder, alltså mer än 50 %. De båda nu uteslutna kvarteren, I och J, ska bebyggas senare och tillför då ytterligare många boende i två täta kvarter dikt intill de nu presenterade.

Detta sker trots att man i samrådsredogörelsen redovisar att kritik framförts mot för hög exploatering, för små gårdar, för mörka gårdar och för höga hus. Man har alltså valt att inte bara negligera kritiken, utan möter den med att direkt förstärka de olägenheter som framfördes – högre exploatering, betydligt högre hus och mörkare gårdar. Man har höjt de högsta husen med 8 våningar och de lägre med ett par våningar – och detta på hus som alla redan är höga.

De nu förhöjda högsta husen mot nordost skuggar alltså i det nya förslaget ännu mer effektivt den lovordade aktivitetsbryggan bildar hög front mot den tänkta parkleken. De höjda husen mot huvudgatan bildar nu en ännu mer effektiv mur mot solen för gårdarna längs med gatan.

Får man förklaring till detta? Ja, den ena förklaringen är att de förhöjda, högsta, husen ska *"balansera"* dem på andra sidan Årstafältets park - *"bättre ansluta till bebyggelsen i etapp 1"*. Är inte det en superfloskel. Dels ansåg man redan 2022 i samrådsförslaget att man *"balanserat"*, dels är väl idén att balansera höga hus med ännu fler höga hus ändå alltför enkelt formulerad både språkligt i texten och fysiskt på fältet. Den andra förklaringen är förstås att man når ett högre exploateringsstal.

Vi kan också konstatera att ljusstudier för de små gårdarna inte redovisats. Vi har rekviderat sådana i efterhand, och när vi nu (tack!) fått dem, kunnat konstatera att mörkret på alla gårdar är påtagligt och skrämmande.

Vi kan också konstatera att *inga* av illustrationerna i materialet gäller gårdarna utan de erbjuder enbart perspektiv *utifrån* på kvarteren. Varför? För oss är just gårdsmiljöerna de verkligt viktiga.

Vad gäller efter ett samråd?

Det vi här konstaterat har skett i etapp 5 sedan 2022 iakttar vi också mot bakgrund av den allmänna tendensen att i Stockholms nybyggnadsprojekt oavbrutet höja exploateringsgraden. För Årstafältets del betyder det att man inför samrådet kring planen för hela fältet år 2010 redovisade 4.000 lägenheter. Idag är den siffran 7.500, dvs nästan fördubblad! Ska ett samrådsförslag kunna revideras så starkt utan att det krävs nytt samråd? I samrådsplanen för fältet 2010 var t ex hela det område som nu i etapp 6 ska bebyggas med bostäder, skola mm bevarat grönt. Detta betyder ju mycket för villkoren i etapp 5. Den kraftigt ökade exploateringen nu i etapp 5 från samrådsförslaget till granskningsförslaget borde väl även det leda till nytt samråd? Är inte det här annars en kraftig devalvering av samrådets betydelse?

Vårt engagemang - barnen

Som företrädare för gruppen BUMS – Barns utemiljö i staden - reagerar vi starkt på att just barnen i såväl Årstafältets övergripande plan som i etappernas detaljerade planer upptar så sparsamt utrymme i texten, avhandlas så lakoniskt och resulterar i så usla barnmiljöer på bostadsgårdarna. Det är helt andra värden än god barnmiljö man återkommande, ja, som ett mantra, betonar – nämligen *attraktiv, varierad stadsdel, levande stadsdel, välutformade offentliga miljöer, hög arkitektonisk kvalitet, tydlig bebyggelsefront, ekologiska och sociala värden, flexibilitet, binda ihop stadsdelar*. Detta medan man sedan låter barnen få minimalt utrymme i texten såväl som på marken. Man konstaterar i redovisningen av barnkonsekvensanalyserna för varje etapp att gårdarna på Årstafältet är för små, men att alla de för små bostadsgårdarna och förskolegårdarna ska kompenseras av parken. *"Ända sedan programskedet har det funnits en medvetenhet kring de små gårdarna med tanken att majoriteten av leken och rekreationen ska ske i den stora gemensamma parken"* (s 86).

I den integrerade barnkonsekvensanalysen IBKA för etapp 5 från januari 2022 sägs *"Små bostadsgårdar och intensivt nyttjande av parkområdet är något som gäller för de flesta etapper inom Årstafältet. Detta riskerar att tränga undan andra grupper /än barns, vår anm/ behov av allmän plats, som äldre barn och ungdom. I de tidiga planerna sattes en stor tilltro till att den stora parken skulle kompensera de små gårdarna. Detta har, framför allt under senare etapper, uppmärksamats och större fokus har lagts på barnperspektivet och barnens perspektiv"*. (s 17 i IBKA från 2022).

På vilket sätt har detta större fokus på barnen lagts på denna plan? Vi ser inga spår av det! Vi reagerar på att man framför allt betonar risken att de små barnen ska tränga ut andra kategorier från fältets park. Ingen reflexion kring att de små barnen kanske också skulle må bättre av att ha en godtagbar miljö på gårdarna. Vi skulle också gärna någonstans under Årstafältsplaneringens gång ha sett en analys av hur just det hårda trycket på fältets park från alla tänkta användare – såväl Årstafältsbor som andra i regionen - ska hanteras.

Vår mångåriga och kompakta erfarenhet är dessutom att små förskolegårdar, ja även små bostadsgårdar, *inte kan kompenseras av park*, bara kompletteras! Att gå iväg, även korta sträckor, kräver mer av såväl föräldrar som förskolepersonal – i antal vuxna, i planering, i väder etc. Det gagnar inte daglig lång utevistelse, det tillåter inte att förskolebarn av föräldrar lämnas ute på morgonen etc.

Det är också anmärkningsvärt att detta sker parallellt med att allt större uppmärksamhet och kritik riktas mot att barn idag rör sig för litet, är ute för litet, medan all forskning visar att utomhusvistelse i rymliga och goda miljöer gagnar såväl hälsa som inlärning och social samvaro. Medan detta debatteras skapar Stockholm kontinuerligt allt sämre villkor för barns utevistelse. Vi ser Årstafältet som i detta avseende bara en fortsättning på byggnationen i Hagastaden, på Liljeholmskajen, i Årstaberg m fl. men i ännu större skala. Det gäller flera tusen barn!

Vilken roll spelar barnkonsekvensanalyserna?

Genom att göra husen runt gårdarna högre, genom att därmed ge dem fler invånare och därmed fler små barn, genom att ge mer skugga åt aktivitetsbryggan och gårdarna, men behålla gårdarna lika små som tidigare har man påtagligt försämrat de mindre barnens villkor. Hur är det möjligt inom samma samrådsprocess? Överhuvudtaget har vi undrat vad barnkonsekvensanalyserna tjänar för syfte när deras slutsatser så konsekvent nonchaleras. Man gör i det här granskningsförslaget ingen som helst analys av vad de ökade hushöjderna innebär. Det finns ingen vindanalys, ingen ljusanalys, ingen "utrymmesanalys". Etapp 5 innehåller visserligen inga förskolor, men vi vill ändå här poängtera att vi med förskräckelse sett förskolegårdarna på Årstafältet hamna längst ner i höga hus på små bostadsgårdar och anslutas till så knappa gårdar att de hamnar i kategorin utsläppsgårdar, (vilka väl från början var en nödlösning i innerstaden), att den stora förskolan (etapp 4a) får så pass liten gård

att man förordar skiftanvändning, att den förläggs mot norr, för att marken mot söder är för dyr etc. *Ingen enda förskola på Årstafältet är i närheten av Boverkets riktlinjer för förskolegårdar.* Att man också offrade den uppskattade pulkabacken till förmån för högt exploaterat gångstråk, att man inte mer medvetet sparat de kuperade skogspartier som ligger mot Östberga när Årstafältets huvudkaraktär är en stor slätt – förvånar också.

Ett häpnadsväckande uttalande

Vi tycker att följande uttalande i denna granskningshandling för etapp 5, i utdraget ur barnkonsekvensbeskrivningen (s 86), är betecknande för hela Årstafältets planering och nu närmast för den som gäller etapp 5. Är detta måne stadens nuvarande syn på barnens plats i planeringen i ett nötskal?

”Flera gårdar har en utformning som främjar barns behov” (s 86).

Inte alla gårdar! Inte ens ”flertalet”, utan bara ”flera av gårdarna” ska främja barns behov! Hur då på de övriga gårdarna? Är inte detta en närmast skandalöst påver ambition?

Vart tog 1900-talets medvetna omsorg om barnen i planeringen vägen? Har barnen fått sin rättmätiga plats i någon enda av Årstafältets etapper? Blir Årstafältet den stadsdel där man glömde barnen?

För BUMS – Barns utemiljö i staden (barnsutemiljo.com)

Kerstin Bodström

Tor Edsjö

BUMS har också sänt in ett Yttrande del 2 som särskilt tar upp solförhållandena i Årstafältet etapp 5